

DOBILI SMO PISMO

ODPRTA VPRAŠANJA
HORJULA IN NJEGOVE OKOLICE

Sobota. »Zopet ta dan«!, se že zjutraj kregam. Morala bom v trgovino, mesnico in še kam. Vprašanje je, kaj se bo še mama spomnila. Na vsak način sem se hotela popoldne na Vrhniko s prijateljico kopat. Torej bo treba opraviti vsa ta potovanja popoldne. Najprej v trgovino.

Toda groza! Kdaj bom na vrsti? Trgovina je bila polna, tako da sem se le s težavo zrinila vanjo, ob stoku nju mnogih ljudi, kajti sama ne vem, kolikim sem stopila na nogo. In sedaj čakaj! Ljudje so nestrpnost pogledovali na uro. Vsakemu se je mudilo. Pomislila sem, kako nujno potrebna je nova trgovina. Kdaj se bo to zgodilo? Zaenkrat so to samo sanje. Se

bodo kdaj uresničile?

No končno sem bila na vrsti. Dobila sem kruh in odšla k mesarju. Mislite, da je bilo tu kaj boljše? Vrsta je vlekla kot kača. Zopet čakaj! Po dolgi uri čakanja sem se kot mula otovorjena odpravila domov.

Po ostalih sobotnih opravilih sem končno dobila dovolilnico, seveda od mame, da je delovna sobota končana. Torej se začne moje prosto popoldne.

Pršla je prijateljica in sva se s kolesom odpeljali na Vrhniko na veselo kopanje. Toda to veselje naju je kmalu minilo, ko sva prišli na »avtocesto« Horjul—Vrhniko. Metalo me je sem ter tja. Mislila sem, da me bo

vrгло s kolesa. Luknja pri luknji. Kako se je kadiło. Tovornjak, ki je pripeljal mimo, naju je ovil v debelo plast prahu.

Vsi beli sva končno prispeli na Vrhniko. Toplo sonce in voda sta nama odgnala misli na cesto. Proti večeru sva se vračali domov. Razmišljala sem, kdaj bo ta cesta asfaltirana. Koliko hitreje bi prišli na Vrhniko po asfaltu! Kolikim bi se uresničila želja, ki se vsak dan vozijo na delo na Vrhniko. Se jim bo kdaj uresničila? Poleg vprašanja glede ceste in trgovine je še mnogo odprtih vprašanj. Takoj na prvem mestu je tudi »okras« vasi potok Horjulščica.

Nekdaj čist, bister potok se danes preliva v vseh mogočih barvah. Bodo kdaj ta vprašanja rešena?

To je bilo poleti. Kako je pozimi in kako bo spomladi, ko bo te jame zalil dež, si lahko kar mislite.

ANITA MOLE
OŠ HORJUL — 8.a.r.

Trgovina v Horjulu danes

VELIKA POTREBA
— KDAJ
BO URESNIČENA?

Če se pelješ iz Drenovega griča in se vzpenjaš po ostrem klancu navzgor in ko se ta prevesi, se konča gozd in pred seboj zagledaš lepo Horjulsko dolino.

Veliko turistov si poleti izbere bližnjico proti morju prav skozi našo dolino, da o tovnjakih niti ne govorimo, ker le-te poleti izločajo iz avto ceste in vse to hrumi po naši cesti.

V krajevni skupnosti Horjul, ki je precej velika, se veliko ljudi ukvarja s kmetijstvom. Vsak hoče imeti traktor, kosilnico, motorno žago in podobno. Za pogon vseh teh strojev potrebujemo gorivo. Kako težko je kmetu med največjim delom tako daleč iti po gorivo. Nujno bi potrebovali bencinsko črpalko. Da ne bi imela prometa, se ni bati, če pogledamo, koliko je avtomobilov in kmetijskih strojev.

Druga naša velika želja, boljše rečeno, nujna potreba je nova trgovina. Po vojni, ko je bilo precej manj ljudi, smo imeli 4 trgovine v Horjulu, eno v Zaklancu in eno na Vrzdencu. Sedaj je za vse le ena v Horjulu. Kaj čudna slika se nudi človeku na primer ob sobotah, ko je trgovina premajhna in je vrsta čakajočih tako velika, da čakajo kar na dvorišču.

JAKOB ŠKOF

PROSTOVOLJNO DELO
KRAJANOV
ILOVŠKEGA ŠTRADONA

Stanovaleci Ilovškega štradona so se zbrali na pobudo nekaterih krajanov dne 12. maja 1978 in se pogovarjali o tem, kako bi kaj v kraju »premaknili«. Na tem sestanku so krajanje izbrali svoj ulični odbor, ki je začel delovati novembra 1978. Na tej seji je bila ena od točk dnevnega reda: očistiti jarek ob omenjeni ulici. Akcijski dan je bil določen za soboto 18. novembra 1978.

Krajanje Ilovškega štradona, dela Ižanske ceste in Uršičevega štradona so se udeležili udarniškega dela.

Čistili so jarek ob omenjeni ulici; tega dela so se udeležili naslednji krajanje: VADNJAL Ludvik, PO-

NIKVAR Rajko, ALIČ Lado, BAURE Matija, ZGONC Franc, GAMS Andrej, MOZINA Miro, PODLIPEC Franc, BURKAT Lojze, BULC Edo, STERLE Franc, ŽUNA Stefan, ZAJC Jože, ZAJC Janez, SNOJ Igor, MARINKO Aleksander, ZUPANČIČ Janez, SNOJ Franc, JAKLIČ Jože, STRNAD Stane, SADAR Nace, CIGALE Ivan, PAPEŽ Janez, ZAJC Lojze, ZAJC Janez, MAZI Lojze.

V petek dne 19. 11. 1978 so čistili jarek ob svoji parceli: PEČAN Brane, MRHAR Vid in PLESTENJAK Tone.

NAŠA KOMUNA — GLASILO OK SZDL LJUBLJANA VIČ-RUDNIK — UREJATA IZDAJATELJSKI SVET (predsednik FRANC MALOVRH) IN UREDNIŠKI ODBOR — ing. JANEZ ČE-MAŽAR, MILOVAN DIMITRIČ, JANJA DOMITROVIČ (glavna in odgovorna urednica), ing. ALOJZ HABJAN — JANEZ JAGODIČ, PETER DURJAVA, IVO ZALAR — Tehnični urednik IVAN ŽITKO — UREDNIŠTVO NAŠE KOMUNE — LJUBLJANA, TRG MDB 7 — TELEFON 23-381, int. 26 ali 20-728 — Tekoči račun SDK: 50103-678-51173 — Rokopisov in fotografij ne vračamo — Tisk Tiskarna Ljudska pravica — Ljubljana — GLASILO DOBIMO VSA GOSPODINSTVA V OBČINI BREZPLAČNO — GLASILO NAŠA KOMUNA IZHAJA MESEČNO V NAKLADI 26.000 IZVODOV

Nekateri krajanje so že sami pred akcijo čistili jarek ob svoji parceli, drugi so svojo odsotnost opravičili z denarnim ali materialnim prispevkom.

Ti so: PETKOVŠEK Lado, ANZELC Stane, STRAŽIŠAR Matija in ZAJC Lojze.

Skupno je sodelovalo v tej akciji 33 krajanov. Število sodelujočih nam dokazuje, da so krajanje še vedno voljni sodelovati, delati ali drugače prispevati k boljšemu jutri. Skratka, akcija je povsem uspešna: očistili smo jarek vzdolž naše ulice in del ob Uršičevem štradonu. Rezultat dela je pokazal, da smo složni in da vladajo dobri sosedski odnosi, seveda z rednimi izjemami.

Z vzajemnim delom lahko sami rešimo prenekatere komunalni problem v naši krajevni skupnosti Barje. Naslednja naša akcija je, da posipamo in popravimo ceste.

Želje so tudi, da uredimo drugo polovico vodovoda na naši ulici. Prvo polovico so krajanje sami uredili, sedaj pa bomo prosili krajevno skupnost za pomoč, da nam omogoči izvedbo te akcije.

Pa še to: Tiste, ki se akcije niso udeležili, vendar njihove vode tudi otekajo v omenjeni jarek, tovariško pozivamo, da se naslednje akcije zanesljivo udeležijo! ŠTEFAN ŽUNA

Prvo društvo kmečkih fantov in deklet sploh je bilo ustanovljeno 4. novembra 1923 na Brezovici pri Ljubljani in to največ po zaslugi dr. Janžeta Novaka, ki je izhajal iz revne kmečke družine v Notranjih gorah. Naslednje leto so bila takšna društva ustanovljena na Škriljem—Golem, v Želimljah in Dobrovi pri Ljubljani, leta 1927 v Škocjanu pri Turjaku, leta 1928 v Notranjih gorah, Mateni in Tomišlju, leta 1923 v Iški vasi in na Igu leta 1933 na Zapotoku, leta 1934 pa tudi v Šentjuri pri Grosupljem. Iz drugega vira vemo, da so DKFID delovali še v Velikih Lipljenih, v Daljnji vasi pri Lavrici in na Viču v Ljubljani. Se pravi, da je na tem koncu Ljubljane delovalo kar petnajst društev kmečkih fantov in deklet. Iz večine teh društev je bilo 26. novembra 1933 ustanovljeno izzansko okrožje DKFID, v odbor tega okrožja pa so bili izvoljeni Peter Janežič za predsednika, Janez Podlipec za tajnika, Janez Mazi za blagajnika, za odbornike pa: Pavla Kranjčič, Ivan Zagar, Martin Furlan, Tone Golob in Ciril Peršič. Vidnejši aktivisti DKFID s tega območja so bili še Andrej Kikelj z Zapotoka, Nikola Šteblaj-Miklavž s Škriljega, Martin Golob iz Klade, Franc Kramar iz Želimlja in Ivan Kumše iz Tomišlja, sicer pa med odborniki teh društev srečujemo vse polno enakih primkov kakor pri borcih 1. slovenskega proletarskega udarnega bataljona Toneta Tomišča in brigade z enakim imenom. Društva kmečkih fantov in deklet so prirejala tekme koscev, žanjic in tesačev, zborovanja in izlete, poučna strokovna in politična predavanja, družabne in dramske prireditve. Tako je DKFID Želimlja ob sodelovanju naprednega in priznanega učitelja Andree Flajske samo leta 1925 zaigralo šaloigro »Nemški ne znoj«, Čašica kavos in »V Ljubljano jo damos«. Pridno so negovali tudi branje in knjižničarstvo, o čemer priča veliko število knjig v DKFID. Kajpak skrivoma so izvajali tudi politično delo. V tej zvezi preseneča upor kmotov iz vasi Lanišče pri Škofljici, ki so decembra 1926 napadli rubilce davkov. Posebno važno je bilo, da so DKFID delovali v tesni povezavi z gasilskimi društvi in v njih sami; tako so napredne nazore prenašale tudi med gasilce, ki so se med NOB povečini zelo dobro izkazali. Sicer pa so DKFID odklanjale duhovščino, po letu 1932 pa so se zavzemale za kmetijske sokolske čete, kar je po svoje tudi pripomoglo k premiku Sokola na levo.

Idejni vpliv DKFID je prišel do izraza že na občinskih volitvah 25. oktobra 1936, ko je v občini Želimlja zmagala kmečko-delavska lista. Dobila je 155 glasov in 15 odbornikov, JRZ pa le 117 glasov in 3 odbornike. Tudi v Šentjuri pri Grosupljem so se kar dobro odrezali — KDG je dobila 96 glasov in enega odbornika, klerikali pa 286 glasov in 17 odbornikov. Še bolj se je vpliv društev kmečkih fantov in deklet na mokrško in barjansko prebivalstvo pokazal ob snovanju Društva prijateljev Sovjetske zveze leta 1940, ko je bilo tu zbrano veliko število podpisov, daleč največ pa jih je nabral v Iški vasi študent Alojz Drnovšek.

Močvirna tla na viškem koncu Ljubljane so bila za gradnjo slaba in zato gradbena zemljišča cenena. Tako so si v Rožni dolini, na Viču, na Mirju in v Trnovem gradili hiše pretežno delavci in siromašni uradniki, med katerimi je bilo zlasti veliko železničarjev. Mnoge izmed njih je kot komuniste nadzirala policija: v Ljubljani je bilo takih kar 117. Od teh so bili z Viča Ivan Čemernek, Franc Verbec, Valentin Turšič in Franc Kozina, s Kozarij Jernej Čiuha, iz Rožne doline Anton Krašnja, iz Vnanjih gorice Ludvik Pezdin in iz Notranjih gorice Jakob Sojer, ki so bili razen dveh vsi železničarji. Seveda policija ni vedela za vse komuniste. Po drugih virih moramo trditi, da so bili komunisti še: železničarja Franc Sluga in Franc Jamnikar s sinovoma Francetom in Jožetom, Silvo Furlan, Alfred Dular, Ivanka Končanova in Maks Nahlik, vsi iz Rožne doline, Rudolf Janežič, Jože Smrekar in Nace Kavčič z Brda pek Lado Dolničar-Rudi iz Sučije pri Dobrovem, pleskar Franc Rihar iz Gabrja, od mlajših pa še Rajko Skapin, Milan Česnik in iz Trnovca Cveta Močnik-Florjan.

Najslabša zemlja za gradbene namene je bila južno od Grubarjevega kanala, zato so na Rakovniku, Ilovici, Galjevici in ob Ižanski cesti prebivali največji siromaki, v barakah na Livadi pa brezdomci iz vseh krajev Slovenije. Tu so našli pribežališče zlasti od italijanskega fašizma pregnani Primorci, ki so bili narodnostno zavedni in dovzetni za revolucionarne ideje. Prvi izmed njih je prešel na stran komunistov Karel Kaluža, ki je potem postal tudi eden prvih partizanov. Sicer pa so prve komunistične organizacije na Barju delovale že leta 1938, ko se je v Lurdski kapeli na Rakovniku, pod kozolci in drugod sestajalo šest komunistov. Ta organizacija je bila leta 1930 z odkritjem ilegalne tiskarne v Črni vasi razkrita, Anton Jarc in Alojz Močilar pa zaprta in obsojena. Ostale in na novo nastale so nepovezane skupine pod močnim vplivom komunistične stranke. Kasneje je na Barju deloval komunist Oskar Kovačič, po letu 1937 pa tudi Tone Dolinšek in Ivan Jakič-Jerin. Obnovele celice KSS so od leta 1939 obstajale na Ižanski cesti, v Galjevici in v Črni vasi. Tu, pri Antonu Jarcu, je bila leta 1939 tudi okrožna konferenca KSS za Ljubljano, ki so se je med drugimi udeležili tudi Boris Kraigher, Pepca Kardelj in Tone Tomšič.

Delo barjanskih komunistov je dobilo nov zagon leta 1939 ob snovanju Vzajemnosti Ljubljana-Barje. Prvi predsednik tega društva je bil komunist Franc Podlipec, tajnik Lado Alič in člani odbora Polonca Jevc, pevovodja Tone Luban-Siškar in vodja recitatorjev Saša Cvahte pa so bili somišljeniki komunistične stranke. Komunist je bil še Tine Dule, predavatelj v Vzajemnosti sicer pa vratar v Tobačni tovarni. Prostor za delovanje društva je dala Franciška Šteblaj z Ižanske ceste, dramske prireditve je pa imela Vzajemnost v šoli na Barju in v gasilskem domu na Ilovici. V okviru Vzajemnosti na Barju je deloval marksiistični krožek, kjer so predavali: o Španiji in ruski revoluciji dr. Aleš Bebler, o vlogi delavskega razreda Oskar Kovačič, Viktor Stopar, Tone Čufar, Milko Goršič, Mirko Košir in Maks Stermečki, o vlogi žensk pa Ida Szabo-Kovač in Vida Tomšič, medtem ko je študent Alojz Drnovšek poučeval ruščino. Razen tega so prirejali izlete v naravo in negovalni proletarsko pesem, za 1. maj so kurili kresove na Golovcu, Kureščku, Krimu in po drugih vrhovih. Barjanska mladina je hodila tudi na predavanja, ki jih je prirejalo univerzitetno društvo Slovenski klub. Sicer pa so se od tu napajali razni protestni nastopi kakor proti brezposelnosti, nasilju in visokim davkom, proti mitnici in draginji, za zvišanje plač in podobno. Ob odgonu komuniste Antona Jarca v internacijo leta 1941 v Ivanjico so bile velike demonstracije. Tedaj je policija priprla Polonco Jave, Olgo in Milana Aliča, Janeza Mazija ter Marijo Žitnik, bile pa so še demonstracije proti pogaženju Čehoslovaške in Poljske, proti režimu in končno proti pristopu Jugoslavije k trojnemu paktu. Tako je bila barjanska mladina pri-

pravljen na revolucijo in junija 1941 je vseh 65 članov Vzajemnosti Ljubljana-Barje skupinsko prešlo v OF.

Ti člani so bili dejansko društveni aktivisti, zato je bilo to za Osvobodilno fronto toliko bolj pomembno.

Najstarejša in največja delovna organizacija na Viču je bila Tobačna tovarna. V njenem sindikatu je že od leta 1929 deloval komunist Ivan Tomez Ježice, od leta 1939 pa je tu delovala petčlanska komunistična celica, iz katere so se od začetka vojne izoblikovale tri skupine komunistov s sekretarji Jožetom Porento, Francem Černetom in Tinotom Bulcem. V Zadrugi mizarjev na Viču so delovali komunisti Maks Pečar, Adolf Čampa in Peter Bratkovič, v tovarni »Pekate« Stane Pogačar, v opekarni Brdo Ivan Čuk in Anton Černe, v Ljubljanskih opekarnah Rudolf Škrabelj-Grega, v opekarni Vidic na Vrhovih Ivan Nagode, v Opeki Emona Jože Češnovar in Franc Založnik, v opekarni Stavbne družbe Log pa Janez Virant. Nastajale so tudi kandidatske celice po naseljih npr. v Kozarjah: Jakob Vrhovec je bil sekretar, kandidata pa Lojze Štrekelj in Jože Japelj, na Viču Marjan Novak, Zora Regenc in Lado in Marija Ahčan.

Skojevski jedra so nastajala zlasti po srednjih šolah. Eno najstarejših in najmočnejših je bilo na Srednji tehniški šoli. Tu je skupina skojcev že 1. avgusta 1934 — na mednarodni protivojni dan — z lastno radijsko oddajo postajala oddajala nekajminutni spored, posvečen prazniku miru. Kasneje je SKOJ zadal tudi gimnazijo. Tako je bilo na Barju in na Viču že pred napadom fašističnih držav na Jugoslavijo postavljeno trdno ogrodje komunistične organizacije, ki je omogočila nastanek treh važnih prehodov za zveze in odhode Ljubljancov k partizanom: prvi prehod je vodil prek Rožne doline, Viča in Brda v Dolomite, drugi prek Notranjih gor in Ljubljane na Krim in tretji prek Barja na Mokre. Prvi rajonski komite KSS za Vič pa je nastal šele 22. junija 1941. Sekretar tega komiteja je postal gradbenec Jože Kopitar, eden od članov komiteja pa tudi poznejši znani tomšičevci Alojz Založnik-Nikola.

Delo naštetih prvih komunistov, društev kmečkih fantov in deklet ter Vzajemnosti na tleh sedanje občine Ljubljana Vič-Rudnik je obrodilo obilen sad. Iz tega okoliša je samo v 1. slovenski proletarski bataljon Toneta Tomišča prišlo 56 borcev (iz preostale Ljubljane le še 12), kasneje v brigado z enakim imenom pa še 63, skupaj torej 119 prvih partizanov. Od teh so bili: Ivan Sojer-Henrik iz Notranjih gor in Albin Dolšek s Turjaka, komandirja čet v proletarskem bataljonu, Janez Kozar-Prajer in Edvard Podlogar s Turjaka ter Ivan Osterman iz Ljubljane politični komisarji čet, Alojz Založnik-Nikola iz Notranjih gor pa politični komisar 1. slovenskega proletarskega udarnega bataljona Toneta Tomišča, pozneje tudi namestnik komandanta brigade z enakim imenom. Ivan Jakič-Jerin iz Želimlja je bil prvi komandant Tomšičeve brigade, Jože Brađeško-Boštjan z Viča in Ivan Dolničar-Janošek iz Sučije sta bila namestnika komisarja brigade, Alojz Dolničar, Janoškov brat, in Stanko Petelin-Vojko iz Podpeči sta bila namestnika komisarjev bataljonov, Janez Janežič-Orjak iz Klade je bil komandant bataljona, Jože Jakič-Dužan z Zapotoka in Karel Kumše-Tomaž iz Tomišlja sta bila namestnika bataljonskih komandantov, Jože Podraž-Simen iz Iške vasi, Alojz Uršič iz Iga, Lojze Klančar-Kovač z Rudnika, Ivan Kamnikar-Matiček z Lavrice, Stanislav Boh-Vile s Škofljice in Ivan Fele-Gabrijel iz Notranjih gor so bili komandirji čet, Bogdan Struna-Jan z Galjevice politični komisar čete, Julka Kovač-Tjaša iz Preserja namestnica komisarja čete, Pavle Rebolj-Danilo iz Podpeči pa je bil intendant Tomšičeve brigade.

FRANCI STRLE

POPRAVEK

Ob začetni objavi Strletovega sestavka »Pogled v pretekle dni« v Naši komuni št. 2 z dne 6. februarja 1979 na str. 10 nam je nekoliko ponagajal tiskarski škrt in sicer tako, da je v 6. in 10. odstavku preskočil nekatere vrstice. Izpuščeno je bilo število komunističnih glasov v občinah Vič in Dobrunje. Besedilo se pravilno glasi: »V predmestju Moste so komunisti dobili relativno večino 273 glasov, 10 odbornikov in župana železničarja Frana Skobla, na Viču 222 glasov, 7 odbornikov in župana železničarja Rudolfa Galeta... v Dobrunjah pa 101 glas in 3 odbornike. Tudi v samem mestu Ljubljani so komunisti dobili veliko — kar 1051 glasov in 6 odbornikov, pa so bili po številu glasov in odbornikov tretja najmočnejša stranka...«

Drugi del izpuščenega besedila zadeva delovanje Vzajemnosti. Pravilno se mora besedilo v zadnjem odstavku glasniti: »Po prepovedi Svo-bode je bilo leta 1940 obnovljeno društvo Vzajemnost Ljubljana-Vič, istega leta pa na novo ustanovljeno Delavsko kulturno društvo Ljubljana-Barje, o katerem je malo več znanega...«

Pripominjamo tudi, da je Franci Strle po oddaji rokopisa v tisk dobil nekaj novih podatkov o prvi komunistični organizaciji na Viču. Občni zbor Komunistične stranke Jugoslavije na Viču-Glincah je bil 24. julija 1920, ki pa najbrž ni bil prvi. Na njem sta bila navzoča člana pokrajinskega vodstva za Slovenijo Ernest Bartulović in inž. Dragotin Gustinčič, predsedoval pa mu je Franc Verbec. V novi odbor so bili izvoljeni: Verbec, Korašin, Ogris, Peterca, Brus, Bučan in Mandič. Dobro obiskani politični shod komunistov na Viču v dvorani pri Travnju je bil še 19. septembra 1920 — govorila sta Ernest Bartulović in Vladislav Fabjančič. Tak shod je bil tudi 24. oktobra istega leta, volilna pisarna komunistov za dajanje pojasnil pa je od septembra 1920 do volitev delovala v salonu pri Kramarju. Štem v zvezi prosi avtor za dodatna pojasnila, predvsem za imena le s priimki imenovanih članov prvega odbora komunistične stranke na Viču. Pojasnila in dopolnitve sporočajte na naslov: Franci Strle, novinar, Satnjerjeva 15, E. 61000 Ljubljana ali po telefonu na številko 266-682. Za sodelovanje je vnaprej najlepša hvala.